

‘Een zichtbaar en toegankelijk monument’

Beheer van Nationaal Holocaust Namenmonument vraagt aandacht en zorgvuldigheid

‘Het is een bijzonder project om bij betrokken te zijn. Een project met veel maatwerk,’ zegt Marga Alferink, projectleider bij DG Groep, adviesbureau voor de buitenruimte. Ze tekent voor het beheerplan van het Nationaal Holocaust Namenmonument. ‘Veel beheeraspecten zijn net even iets anders, door het ontwerp, maar ook door de wijze waarop het monument gebruikt wordt.’

Auteur: Paul van der Sneppen

‘Het monument is gewoon een publieke ruimte. We streven ernaar om het voor iedereen zichtbaar, open en toegankelijk te houden,’ zegt Paul Rohlfs daarover. Hij spreekt, als zelfstandig projectmanager, namens de eigenaar van het monument, het Nederlands Auschwitz Comité. De toegankelijkheid waar Rohlfs over spreekt, is niettemin wel aan veiligheidseisen onderworpen. Zo is er onder meer voor gekozen om het monument toch ‘s nachts af te sluiten. Eén van de afwegingen daarbij was dat het monument bijvoorbeeld niet tot *oneigenlijk gebruik* mag uitnodigen.

Beheerplan

‘Zo’n keuze heeft wel veel gevolgen voor het beheerplan,’ vertelt Alferink. ‘Hoe sluit je het af? Wat zijn de openingstijden en wie gaat de rol van poortwachter op zich nemen? Wat doe je als er toch mensen het monument betreden? Dat zijn allemaal zaken waar we heel goed over na moesten denken.’

Dat geldt ook voor andere bijzondere en afwijkende elementen van het monument. DG Groep is gepikt en gemazeld in het opstellen van beheerplannen voor de gemeente Amsterdam, maar hier komen zo veel unieke

beheer- en onderhoudsaspecten bij kijken, dat het opstellen van een goed en werkbaar beheerplan geen sinecure is. ‘We werken veel met normgetallen van de gemeente Amsterdam. Voor groen heeft DG Groep die normgetallen samen met de gemeente ontwikkeld,’ legt Alferink uit. ‘Ze vertellen ons wat bijvoorbeeld een boom, straatverlichting of verharding in deze gemeente kost, hoe we daarmee moeten rekenen. Dat is standaard. Maar dat gaat natuurlijk niet op voor het onderhoud van zo’n kwetsbare muur waar al die namen in gelaserd zijn of voor de spiegels en het brons.’

Verlichting

Een goed voorbeeld van afwijkende inrichtingselementen zijn de grondspots die langs de muren zijn aangebracht. Tijdens de voorbereidingen zijn in een levensgrote mock-up van het monument proeven gedaan met de verlichting, vertelt Alferink. ‘De voorbereiding van het comité was indrukwekkend, vind ik. Ze hebben net zo lang met verschillende spots en lampen geëxperimenteerd, tot ze een opstelling hadden waarbij de lampen wel de namen op de muur verlichten, maar daarbij niet in de ogen van de bezoeker schijnen. Zo’n lampje wijkt natuurlijk af van wat wij normaliter begro-

Marga Alferink: 'Ik heb bewondering voor de minutieuze voorbereiding van het project.'

'Met dit initiatief hopen wij een steentje bij te dragen aan het promoten van dit mooie beroep'

ten als we voor de gemeente een beheerplan opstellen.'

En dan zijn er ook nog *maatschappelijke gevoeligheden* waarmee rekening moet worden gehouden bij het dagelijks beheer en in het beheerplan. Alferink wijst bijvoorbeeld op de witte kiezels die door bezoekers bij de namen worden gelegd. Door zo'n kiezel te leggen, laten nabestaanden zien dat het graf is bezocht en aan de overledene is gedacht. De oorsprong van dit gebruik stamt nog uit het nomadische verleden van het Joodse volk. Overledenen werden begraven op de plek waar ze stierven. Het graf werd gemarkeerd met losse stenen. Bezoekers hielden de grafmarkering in stand door er nieuwe stenen bij te plaatsen en zo respect te betuigen aan de overledene.

Kiezels

'Die kiezels liggen op de stenen plint van de muur. Die moet met enige regelmaat schoon- gemaakt worden, omdat spatwater vuil achter-

laat op de onderste stenen. Maar kun je die kiezels zomaar weghalen? En zo ja, moet je ze dan uit piëteitsoverwegingen weer terugleggen? Daar moet je goed over nadenken. Er liggen soms bijzondere exemplaren bij, met opschriften bijvoorbeeld. Wat doen we daarmee? Daar zijn we nog niet helemaal uit.' Ook is er goed nagedacht over vandalisme. Zo zijn de stenen met daarop de namen behandeld met bijenwas voor het geval dat graffiti verwijderd moet worden. Er is in een testopstelling een nauwkeurig protocol ontwikkeld voor het verwijderen van graffiti. 'Zoets kun je niet in detail meenemen in een beheerplan', vertelt Alferink daarover. 'Maar in het plan staat wel dat zo'n protocol bestaat en dat die informatie bij de eigenaar te vinden is.'

Opdrachtgever

Het beheer van het monument gebeurt in een wat ongebruikelijke werkrelatie. Het Nederlands Auschwitz Comité is en blijft eigenaar. De gemeente Amsterdam neemt

echter het hele beheer en onderhoud voor haar rekening. 'Wij zijn natuurlijk gewend dat de gemeente de eigenaar is en eventueel de opdrachtgever voor externe uitvoerders die worden betrokken bij een beheerplan', zo legt Alferink uit. 'Hier is de gemeente de uitvoerder, maar niet de eigenaar. Zeer ongebruikelijk, eigenlijk.' 'We zoeken elkaar nog een beetje waar het gaat om het dagelijks beheer', zegt Rohlfs daarover. 'We zitten steeds met de gemeente aan tafel en kijken belangstellend mee. Maar we zijn geen *opdrachtgever*, zoals je dat misschien van een eigenaar zou verwachten. Zo liggen de verhoudingen niet.'

Namenlijst

Eigenlijk is het Auschwitz Comité vooral bezig met de periodieke aanpassingen aan het monument, zo vat Rohlfs de rol van de eigenaar samen. 'De namenlijst is een project dat steeds in beweging blijft. Het behoeft nog steeds aanvullingen en correcties. Dat kunnen nieuwe namen zijn naar aanleiding van historisch

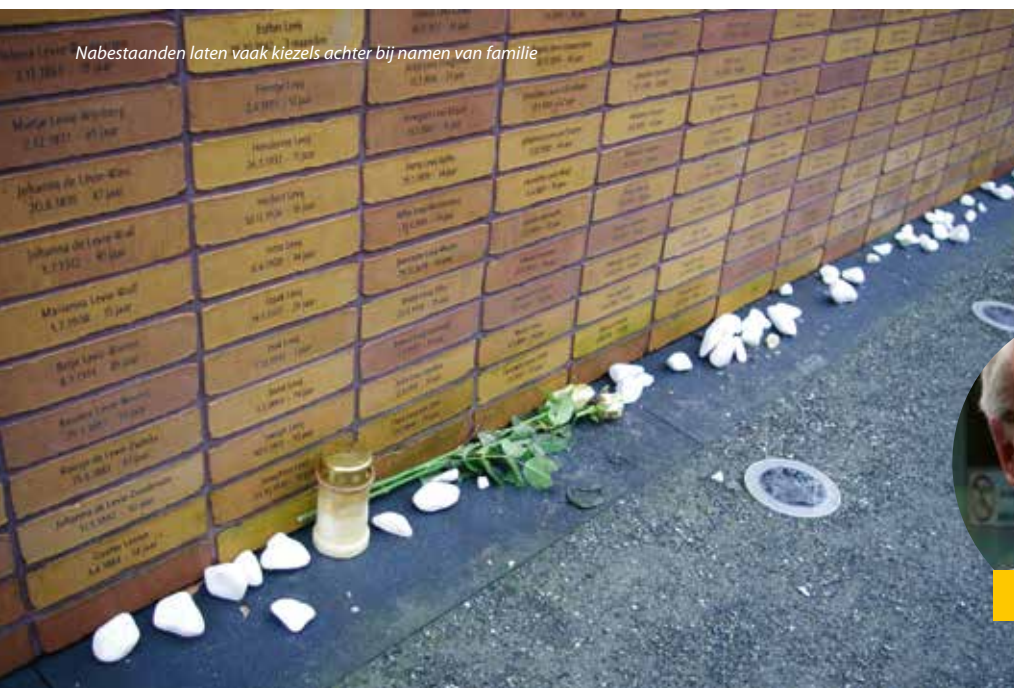
Het monument mag niet uitnodigen tot *oneigenlijk gebruik*

Niets is aan het toeval overgelaten. Materialen en opstellingen zijn getest in een levensgrote mock-up. Foto: Paul Rohlfs

In een testopstelling in Ameide is uitgebreid geëxperimenteerd om de juiste grondspots te vinden en toe te passen.

Nabestaanden laten vaak kiezers achter bij namen van familie

Bezoekers dolen langs de 102.000 namen van Holocaustslachtoffers

Paul Rohlfs

Paul Rohlfs: 'Het beheer van het monument gebeurt in een wat ongebruikelijke samenwerkingsrelatie.'

'De gemeente is de uitvoerder, maar niet de eigenaar. Zeer ongebruikelijk, eigenlijk'

onderzoek, maar soms zijn het ook kleine correcties, zoals de spelling van een naam of een geboortedatum. Verder vindt het comité het belangrijk dat het monument steeds in optimale staat van onderhoud is. Daar zien we op toe.' Veel groen valt er niet te beheren in het Nationaal Holocaust Namenmonument. Het lijkt erop dat ontwerper Daniel Libeskind bewust heeft geprobeerd het monument niet teveel met groen te omlijsten. 'Ik zou eerlijk gezegd ook niet weten hoe we meer groen in het monument hadden kunnen aanbrengen zonder dat het de bezoekers in de weg staat', zegt Rohlfs over die keuze.

Het monument, met al zijn muren en bakstenen en het bescheiden groen, doet denken aan een doolhof. De bezoeker wordt daarin als het ware

uitgenodigd om te zoeken naar namen. Die zoektocht neemt de bezoeker mee in het verhaal achter de 102.000 namen van vermoorde Joden, Sinti en Roma die in de stenen staan gegraveerd.

Bomen

In totaal zijn er acht bomen geplaatst in het monument. Het Auschwitz Comité heeft de bomen op de kwekerij uitgekozen. 'We hebben dus geen order geplaatst voor acht bomen. We zijn echt bij de kweker gaan kijken welke bomen we voor het monument wilden hebben en hebben ze stuk voor stuk aangewezen.' Het gaat om *Gymnocladus dioica*, een van oorsprong Noord-Amerikaans ras. In de winter toont de boom dikke, kale, knokig aandoende takken. In de zomer draagt de *Gymnocladus* een bladerdek van grote bladeren. 'Het is geen dicht bladerdek en daar is heel bewust voor gekozen', vertelt Rohlfs. 'We willen dat overal op het monument voldoende licht valt. En vanuit beheerstechnisch oogpunt is het natuurlijk goed dat we op deze manier weinig last hebben van bladval.'

Irrigatie

Gymnocladus is een sterke boom, die het in Nederland doorgaans goed doet. Toch krijgen de jonge bomen op de locatie aan de Amsterdamse Weesperstraat een beetje extra hulp om tot volle wasdom te komen. 'We hebben irrigatie aangebracht. Niet alleen voor de bomen, maar ook voor het overige groen. De

Gymnocladus doet het goed in de drassige Amsterdamse bodem. De wortels hebben hier bovendien de ruimte. Maar het monument staat wel een meter onder het straatniveau van de Weesperstraat aan de ene zijde en een meter hoger dan de naastgelegen hoftuin. Het water loopt dus af en we houden rekening met verdroging van de bodem.'

Rohlfs vindt trouwens niet dat het monument door het relatief bescheiden groen *stenig* of *kaal* aandoet. 'Wij vinden het juist heel groen', vertelt hij. 'Als je het in de zomer bezoekt, wanneer de bomen blad dragen, geeft het een heel andere indruk dan nu, in de winter. Door de spiegels op het monument zie je dan al het groen binnen en buiten het namenmonument meermaals weerspiegeld.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!